

Формування урбоекологічної культури в позашкільному закладі освіти

Олена УЛЬЯНОВА,

директор Запорізького обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Запорізька область належить до тих регіонів України, де екологічна ситуація є найбільш напруженою. Найгострішими проблемами області є забруднення повітря та водного басейну, накопичення в навколишньому середовищі великої кількості шкідливих відходів. Так, атмосферне повітря м. Запоріжжя, згідно з п. 8.16 «Санітарних правил охорони атмосферного повітря населених місць», за рівнем забруднення є «неприпустимим», а за ступенем небезпеки – «помірковано небезпечним». Тому формування урбоекологічної культури дітей, батьків, педагогів засобами еколого-натуралістичної роботи в нашому регіоні є життєвою потребою. Розв'язанням цієї проблеми переймаються всі соціальні інституції.

У Запорізької області забезпечується системність і неперервність екологічного виховання у структурі «дитячий садок – загальноосвітня школа (школа-інтернат) – позашкільний навчальний заклад – ПТНЗ – ВНЗ I–IV ступенів акредитації».

На системність цієї роботи впливає багато чинників. У всіх загальноосвітніх школах Запорізької області з 1 по 11 клас введено курс «Екологія рідного краю». Підручники для цього курсу створили викладачі вищих навчальних закладів регіону, фахівці обласного Інституту післядипломної педагогічної освіти, вчителі біології та хімії загальноосвітніх шкіл.

Долучаються до створення системи неперервної екоосвіти й науковці Запорізького національного університету, Запорізького національного технічного університету, Запорізької державної інженерної академії і Мелітопольського державного педагогічного університету. Значну роль у вирішенні питання виховання екологічної культури школярів відіграє й обласний Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, який одним із пріоритетних своїх завдань вбачає формування в учнів навичок практичних дій щодо

захисту довкілля і збереження власного здоров'я. Вагому допомогу в організації роботи з формування здорового способу життя у вихованців нашого Центру надав Валерій Сорокін, кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної реабілітації та рекреації ЗНУ, який розробив методу «Оцінювання психомоторного патерна і поведінкового ризику виникнення хронічних неінфекційних захворювань школярів».

Розв'язанню проблеми запобігання шкідливим звичкам у гуртківців Центру допомагає і психологічна служба, створена в нашому закладі (зокрема, нею впроваджено тренінг для школярів за проектом «Діалог»). Цікавими є тематичні плани та методичні рекомендації з курсу валеології для керівників гуртків позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного профілю, розроблені Тетяною Шаповаловою, кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри валеології та безпеки життєдіяльності Бердянського державного педагогічного університету. Педагоги-позашкільники області і, зокрема, Запорізького облЦЕНТУМ використовують ці рекомендації під час занять гуртків екологічного профілю.

Значна увага приділяється підвищенню професійного рівня педагогів-позашкільників, учителів біології та екології, керівників громадських екооб'єднань. Так, на семінарі «Формування урбоекологічної культури дітей, батьків, педагогів засобами еколого-натуралістичної роботи» обговорювалися, зокрема, питання: формування урбоекологічних знань через систему творчих об'єднань; змін біорізноманіття в урбанізованих біоценозах; стану безпеки водних ресурсів та якості питної води; «Організми як індикатори стану урбоекосистем»; антропогенного забруднення ґрунтів; основних принципів добору насаджень для урбанізованих територій; «Рослини – захисники від радіаційного впливу».

Зацікавленість викликали у педагогів тренінги «Наукове підґрунтя перетворення природних ландшафтів на штучні», «Лишайники – індикатори стану атмосферного повітря», практикум «Методи очищення питної води» тощо.

Розв'язанню цих проблем допомагають і створені в облЦЕНТУМ фітотівальня, кабінет валеології та колекційна ділянка лікарських рослин, яка налічує 48 видів рослин, більшість з яких – рослини

радіопротекторної та антиоксидантної дії. Пошукова група «Цікавинки» гуртка «Юні натуралісти» здійснює роботу з вивчення біологічних особливостей та способів вирощування рослин. Гуртківці постійно проводять спостереження за ростом і розвитком рослин, вивчають їх хімічний склад, строки та правила збору сировини, збирають цікавий матеріал про лікарські рослини, зокрема з народної медицини, рецепти тощо.

У Центрі працює довідкове бюро «Рослин-радіопротектори», де гуртківці, школярі та педагоги міста можуть отримати інформацію про створення колекційної ділянки рослин-радіопротекторів; способи розмноження та агротехніку рослин радіопротекторної дії на садових та присадибних ділянках; застосування рослин для

оздоровлення організму; правила збору дикорослих рослин, зберігання лікарської сировини.

У фітотівальні, обладнані меблями з екологічно чистої лози, вихованці мають можливість дегустувати корисні духмяні напої; перевірити свої знання про рослини під час цікавих ігор; взяти участь у практичних заняттях «Аптека на підвіконні», «Плодово-ягідна терапія», «Ліки під ногами», «Обережно! Отруйні рослини» тощо. У кабінеті валеології під час проведення занять під керівництвом вчителя діти виконують вправи, що сприяють нормальній роботі органів та систем організму.

Спеціалісти Центру набувають досвіду роботи за новітніми методиками і технологіями навчання для формування здорового способу життя наших вихованців.

Виховати дбайливих господарів землі

Людмила ТРЕГУБОВА,

директор Чернігівської обласної станції юних натуралістів

Історія юннатівського руху на Чернігівщині бере початок з 1918 року, коли в Ковтунівській школі Прилуцького району з дітей селян-бідняків була організована група любителів природи. Їхній приклад підхопили в інших школах Прилуцького і Срібнянського районів, а пізніше гуртки юннатів створюються в усіх районах області. З кожним роком діяльність гуртків юних натуралістів ставала змістовнішою і ефективнішою, почали працювати нові творчі об'єднання еколого-натуралістичного спрямування.

Роботу творчих об'єднань, спрямовану на екологічне та трудове виховання школярів, їх природоохоронну і дослідницьку діяльність координує Чернігівська обласна станція юних натуралістів.

Багаторічний досвід станції з навчально-виховної діяльності сприяє формуванню нової генерації талановитих господарів краю, які здатні вирішувати виробничі і соціальні завдання на засадах практичного мислення, розуміння взаємозалежності економічних, соціальних та екологічних проблем.

Сучасний соціально-економічний розвиток суспільства потребує змін і в організації діяльності позашкільного навчального закладу. Чернігівська обласна станція юних натуралістів має адекватно реагувати на суспільні запити, бути конкурентоспроможною, здійснювати постійний пошук додаткових джерел фінансування, налагоджувати зв'язки з іншими соціальними інститутами, інтегруватися в соціумі, а також постійно удосконалювати власну модель діяльності шляхом залучення інноваційних технологій, відповідно до завдань стратегічного розвитку закладу в цілому.

Прагнення йти в ногу з часом, відповідати соціально-економічним потребам суспільства зумовили розроблення Чернігівською облСЮН принципово нових підходів до створення власної моделі діяльності як важливого соціального інституту.

На станції працюють 27 педагогічних працівників (директор, заступник директора з навчально-виховної роботи, 3 завідувачі відділів, 3 методисти, 21 керівник гуртків), з них 25 мають вищу освіту, 2 – середню спеціальну, 2 працівники мають учений ступінь кандидата біологічних наук, 4 нагороджені відзнакою «Відмінник освіти України». Колектив облСЮН працює над проблемою формування національної самосвідомості школярів засобами еколого-натуралістичного виховання. В структурі станції є такі відділи: методичний, організаційно-масовий, біологічний. Щороку на допомогу вчителям, школярам, працівникам позашкільних та дитячих оздоровчих закладів розробляються інструктивно-методичні матеріали, проводяться обласні, районні семінари та консультаційні дні. З 2009 року розпочала роботу мобільна консалтингова служба.